

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. //

Fylke: Nordalund

Tilleggsspørsmål nr.

Herad: Hasfjorden

Emne: Yuse allaalfoi.

Bygdelag: Nordbygda.

Oppskr. av: Ola R. Midtås

Gard: Kåskeland

(adresse): Kåskeland

G.nr. 14 Br.nr. 7

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Ja.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Røtter

a. Her er ingen som samla røt til for her i krigen.

I min ungdom samla dei røttene av tronske (ranimavales fr.)
 so dei spadde op og aakrane om varen. Dei la desse røttene
 i rennande vatn eit par dagar og bruka dei so
 til kjø. Det skulde vere eitt godt for sa dei.

A. Forskjellige røtter.

1 nei no samlar ingen røt lenger. Ikkje i siste krigen
 heller. Her er vel ca. 60 aar sia nokon samla røt til for.

2. Dei gjorde det for. Ikkje no.

3. Ja av tronske, men ikkje av røttene (fåkan so medisin)

4. —

5. Dei var bruka nokostunde snart.

6. Ja røt av tronske og kvikkras (kveke) var gode sa dei.

7. Bregner (blom)

1. Røt av bregner var og er ikkje bruka her. Men
 sjølv planten av einstake og isar av blom var bruka til for.
 einstakken laut ein bakke og ha røttene for den var ring i
 forend og var bruka mest til kesar. Men blom man var og er
 bruka som den er (velst til kjø)

2. Nei det er ikkje bruka.

3. — og 4. — 5. nei, men saune et dei ute.

6. Nei. Dei er ikkje bruka.

II Tang og Tare. A. Tang. (Taang)

Taang er helst rekna som naufor og er ikki no brúka þann langst
vax somyngji so for. Men sudaa er her dei so brúka taang ^{erksaerung}
Ja, den var brúka under síðri verdenskrig. Den er halden for
eitt godt og sikkert attaatfor, ja meir eundet i maeduar.

2. Ja, heile vinteren. Helst þaa vaarparten.

3. med sigd. Taangsigden skulde helst ha litt lengre skott ^{erksaerung}

4. T baat, og þaa sjæn vert den kjóð, eller þóren i ryggkjiper.

5. Den vert helst berre løyfl-gróna: i einu kokandi vatnu.

Súma lét keisla þau ^{vatnast} þaa, men þaa man den allid liggja i
vatnu ei tid for au þau sattet or den. Den vert brúka
mest til kjip og óykir, men ey til smaalicit, men desse þaa helst
forsyng segy til i taangdýngarne.

6. Ja, den vert rekna for bra for, so keisla mjólka au gy vert feibe,
Men dei ha den þu at keisla so faat myngji taang vert mogyne
i kneuaa (kneuum) dei vert kneioþu.

Naan ein her þikeaffall (sild) blaedar ein gjorne litt
i þop med taangi naar ein kokar heime. Den et keisla
heime lebe.

B. Tare.

Tare er mest ikki brúka her no. Þaa tare ikki veks
her inne i þjórdane, man ein lang segy ut til þarþantun
der tareu veks for au finne den.

For brúka dei myngji tare her, (au þa tare)

1. Tareu vert teken om vaaren.

2. Ein brúkar ein stor ljaa med lang skott (tareljaa).

Med ljaaen sjer ein au dei lauge stilkane uede i sjæu og med
ljaaen saular ein dei sauan uede i sjæu og kjiþpar dei inn
i baaten. Stundom þau ein brúka reive. Men au þa tare er eitt
faarleg arbeid, for der tareu veks er allid "ondurþi" (underþi) ^{alde} dragi
Stundom er baaten kógt oppe og stundom laugt uede.

Tareu vert brúka frisk. Den gjores fort. Brúkast til kjip.

Er rekna for au vore pers godt for. Myngji lebe eund lang. Kjyrua
líka det lebe eund lóg.

1682

III annet for av planter.

Enteris-erteris- var rekna so godt for, men det var so lite ^{av det}.
Kornpalauv kjemmer ein ikkje. Breques-Blom vart samla og brukta
som markhøi. Einslabeer vart hakka og brukta til dykker.
Vassgras vart brukta som høi. Mallauk (aalgras) vart samla
og brukta til seugjebol, men kjemna ast den og, det kenda at dei
sinnde utpaa og ast den med dei laag paa sjæen.

Sprake vart hakka og havd sildelake paa te sauen.

Tang til griseemat var mykje brukta. Tume koka haugen 3 ganger,
(kyllie vart paa kenne). Paa vart ho raad kilt. Denne kibe
haugen hadde dei i tygger og slo surmjolk paa. Det skulde
være slikt svorande godt grise for.

Bladtang var leedre til for ein bløretang (grisetang)

IV. Hestemøkk, har aldri vore brukta til for
her, so vist so folk no veit.

Potellauv vart brukta til for til kjøyr. Best vart potellauv
launt naar det vart opkumpd friskt inne under bak og paa
haugen der til det vart bruket. Telles vart det kessa ute.

Sørpe vart brukta eudaa men ikkje konykji so for.

1. Ein kokar sjeldan sørpe, men slar paa heitt vatr.

Ein kan lage sørpe av mange ting. Høi. lauv. potetstikk. høipre ^{men}
Sørpe av høipre er leedst.

2. Ein kan bruke mangt til sørpe og ha mjøl paa naar den
skal være sers god

3. Sørpaa vart brukta kinka helst. ved fødsel brukar ein
varmt vatr so ein røver haugmjøl paa. Telles brukte
dei at varin sørpe og varmt drikke dreiv mein mjøl paa
or kjemma.

4. Råmelk brukar ein helst til grise. Ein hev dei i
tygger og slar vatr paa dei. Til kousemat er dei og brukta.

5. Drauk-drav - brukar ein naar ein har det, til gris
og til kjøyr. Føe brukta dei fint drav i flabroddeliggen.

6. Nei. dae brukar ein god einelög (sprakelög)

7. Ja, som for sagt.

VI Fiskestælle.

1. Den hvar oss er fiskestælle. Iki brenka er mæst
den naar en her det (er hvar) brenka om det heret kofte er gæm.

Det er ildgi brenka under vandenskrigen men om ildes.

2. Den hvar oss har et ildst brenka brenka brenka og
hinka fiskestælle til brenka (hyn) men det gæm ild, men

ildgi brenka skilt fiskestælle med det ildst (brennstælle) gæm i hær;

indhæng. Det hyn er at her er fiskestælle og kofte og gæm

(og gæm) det brenka der. De samme gæm gæm er brenka brenka

brenka brenka. Den brenka brenka kofte er det brenka er for brenka

brenka brenka, so no brenka er det brenka brenka so er brenka brenka og

brenka brenka. Bresten brenka er for brenka.

3. Nei me brenka ildgi hæng og kofte. Brest er ildgi brenka her.

4. En ildgi brenka her. De hyn er at heret kofte her er.

5. Innefisk og ildst med kofte er gæm med det ildst brenka.

6. I skovstællen brenka i brenka brenka. I det hær men

1 det er skilt her brenka brenka.

7. Nei hvar oss har me ildst brenka brenka og fiskestælle.

Denne hær er med det ildst brenka brenka. Hær me brenka

brenka brenka brenka me den her gæmme. For ildst brenka brenka

hær er hær med brenka brenka, men er me brenka brenka

me er det. Men brenka brenka hær det gæm brenka brenka.

Den brenka brenka hær med ildst brenka brenka. Den brenka

hær brenka brenka. En hær hær ildgi hær so ildgi brenka brenka

ildst, det er det ildst brenka brenka og ildst brenka brenka

hæng og brenka brenka brenka brenka brenka brenka brenka.

Styrene hær gæm brenka brenka brenka brenka brenka brenka.

Samme hær brenka brenka og fiskestælle so er brenka brenka.

Den hær og brenka brenka brenka brenka brenka brenka.

For brenka brenka brenka brenka brenka brenka brenka brenka

Den brenka brenka brenka brenka brenka brenka brenka brenka

ut so brenka brenka brenka.

Tu

Norsk etnologisk gransking Oslo.

J Dykkar siste spørjilide vander he a. spørsmål om tare.

Detle seru eg vist noko kort og ufullestendig paa, daa dei her ikkje no sek tare leuget, og eg sjöl aldri hev heke tare.

Men no hev eg snakka med litaude folk so sjöl hev bruka tare og kjinner godstiden.

Her er fleire slags tare, men det so her er rekna og kalla for tare er den sort so her vert kalla Bütare og som veiks berre ukved Gawkanten. Det so fanferu o. a. st. vert kalla tare, vert her kalla skraame f. Om hev stort vidt og store klad og veiks leuget inn i fjordane ein Bütaren. Denne hev lauge forholdet sine smale liljeforma klad.

Blada kan verte optic 6-7 tommer breide, men er daa fleire meter lauge.

Om taren so veiks paa djupare vaku vert störst. Den vert kalla (o) jüpnutare og den so veiks paa bergja opimot sjomaale vert kalla bergtare og er mindre.

Taren er imaring. Den visnar om vanten og byrjar aa vekse att i Februar.

Er best om vaaren. Den veiks fort. Dei fær den veiks best i regnver.

Dei brukar den frisk eller litt "kama" aat leiska. Den rötuar fort.

Mange tärkar den og hev den ilag med höyft. Den er holden foraa vore like god som godt höy. Naar den vert tärka vert den kvit.

Der so taren veiks er mest altid sjolein og stramm. Sjöl om sjöen er still er der drag eller ondisjo = vinderjo, so ein lyf vere to menneskijs aa ta taren. Det ein lyf

halde kaoten ifra laud, annars kvolver den naar sjöen "dreg" nedatt. Det heider

farnt at folk kjem i sjöen under tarefaking. Ein lyf vere snar aa faa den laudskorne

taren inn i lauten annars for skraumen med den. Ein brukar bandi ^{hva} rive og heide.

Ein kan ta last paa inforing paa ein birnes tid, naar ein finn tare.

Himmelmannen min heiter Erik Framnes og hev kätt ute i Heistheim der dei endar sek tare til heistemot. Han er veilt litaude.

Nordbrant.

Ola R. Midtlev.

Masgjorden.

1682